

M. Rosa Garcia Parera
Carme Clusellas
Cinta Cantarell Aixendri

SANT ROC (VILANOVA DEL VALLÈS)

FITXA TÈCNICA

Autor: desconegut

Títol de l'obra: Sant Roc (retaule de l'*Ecce Homo*)

Data de realització: segle XVI

Tècnica: oli i daurat sobre fusta

Dimensions: 82 X 56 cm

Procedència: Església parroquial de sant Esteve de Vilanova del Vallès

Museu de Granollers: número d'inventari 8

HISTÒRIA

Aquesta taula formava part del retaule de l'*Ecce Homo*, situat a l'altar del mateix nom de l'església parroquial de sant Esteve de Vilanova del Vallès. A l'actualitat, de les dues taules que es coneixen, dues es troben a la rectoria de l'església parroquial (santa Magdalena i la Verge) i tres al fons del Museu de Granollers (sant Bisbe, la Crucifixió i sant Roc), amb els números d'inventari 5, 7 i 8; segurament hi arribaren durant la guerra civil espanyola. (Vegeu nota.)

DESCRIPCIÓ

A la taula hi ha representada la imatge de sant Roc, segons la iconografia tradicional, vestit de pelegrí però no amb la casaca típica, sinó amb vestit de noble: capa amb esclavina, capell d'ales penjat a l'esquena i corona al cap. Porta els cabells llargs i barba. Amb la mà dreta agafa el bastó de pelegrí i amb la mà esquerra s'aixeca el vestit per mostrar la llaga que té a la cuixa, i que segons la tradició li curà un àngel.

L'àngel que està mirant la cama del sant va vestit amb túnica llarga, descalç i les ales estirades. L'escena es desenvolupa sobre una paret de franges marrons i un fons daurat de formes romboïdals, de gust molt goticitzant; el mosaic és de motius rectangulars de colors verds i marrons.

ICONOGRAFIA

Segons explica la llegenda, sant Roc procedia d'una família rica de Montpeller. Repartí les seves riqueses entre els pobres i es contagià de pesta entre aquests; llavors es retirà a una muntanya i un gos li anà portant el menjar fins que un àngel el curà. També s'explica que encara que ell morí apestat, li fou atorgat el do de curar a qui l'invoqués. Tornà al seu país i fou empresonat en ésser confós amb un espia. Morí l'any 1327.

Els seus atributs típics són els de pelegrí: petxines, carbasses, rosaris, etc. A vegades pot portar les claus com a pelegrí a Roma o la santa Faç com a pelegrí a Jerusalem. Però el més personal és el gos amb un pa a la boca (detall que no consta en aquesta taula), la nafra a la cama i l'àngel que la hi cura.

Sant Roc era invocat per protegir-se en cas de pesta, epidèmia molt freqüent a l'època medieval, sobretot a partir del segle XIV, quan va assolir Europa la Pesta Negra; per això molts pobles i ciutats li dedicaven capelletes de carrer, prop de les portes d'entrada de les muralles. També se li reservaven espais en els retaules, tot i no tenir relació directa amb el programa iconogràfic dels mateixos, com és el cas que aquí tractem.

TÈCNICA D'EXECUCIÓ

El procés tècnic de realització, evident a simple vista, és el tradicional. El suport és de fusta, format per dues taules reforçades amb estopa en la zona d'unió i per dues travesseres horitzontals al revers. Sobre la fusta es troba una gruixuda capa de preparació, de guix blanc, acabada amb bol groc i vermell en les zones de daurat.

Un cop preparada la taula, el pintor va dibuixar les línies generals de la composició, marcant-les de manera incisa. La part superior està daurada i estofada amb motius romboidals, i a la part inferior les figures estan pintades a l'oli, tècnica de recent aparició en aquesta època. A les figures l'oli està treballat a base de veladures que donen cos i volum als personatges. Malgrat això, la textura, la pinzellada i el tractament dels vestits en l'àngel resulten diferents als de sant Roc.

ESTIL I COMPOSICIÓ

Des del punt de vista estilístic, és una peça de factura discreta, semblant a les formes populars d'altres retaules de parròquies petites. D'autor desconegut, segurament provenia d'algun petit taller, seguint encara models gòtics. En la composició, l'espai on se situen les dues figures en el fons és irreal.

Aquest fons està compartimentat en dues zones. A la part superior s'utiliza el daurat de tradició plenament gòtica. A la part inferior, a mig camí entre la realitat i la irrealitat, el mosaic està dibuixat en perspectiva. Aquest recurs, però, és més un pretext per aplicar la nova tècnica amb caràcter científic (apareix en el Renaixement) que no pas per donar profunditat a la composició. En aquest fons les figures no hi estan integrades, sinó que se situen a sobre i no en l'espai, amb la qual cosa adquireixen el protagonisme principal.

La desproporció que existeix entre els personatges és una altra evidència del pes del gòtic, ja que dona la sensació que l'àngel ha estat afegit posteriorment a l'obra i no pintat com a conjunt. Quant a les cares, tot i no ser molt expressives, denoten un intent de relació entre sant Roc i l'àngel. Per altra banda, no són figures del tot estàtiques, sinó que insinuen un lleuger moviment i un estudi anatòmic. L'obra és a mig camí entre la darrera tradició gòtica i les primeres formulacions de tipus renaixentista.

Les altres taules que es conserven a Vilanova han estat considerades "plateresques" per alguns autors, però sembla més aviat que sigui d'aquesta època l'estructura arquitectònica del retaule i no les taules.

BIBLIOGRAFIA

- AMADES, J. (1989). *Costumari Català*. Salvat Editores. Barcelona, pàg.847
- FERNANDO ROIG, J. (1950). *Iconografía de los santos*. Edus Omega. Barcelona, pàg.240
- MARTÍ BONET, J.M. (1981). *Catàleg monumental de l'arquebisbat de Barcelona*. Barcelona, vol. II, pàg.619
- VORAGINE, S. (1989). *La leyenda dorada*. Alianza Forma. Alianza Editorial. Madrid, vol. II, pàg.954.

Nota: En el treball de documentació "Recerca documental de les col·leccions d'art religiós d'època moderna (segles XVI, XVII, XVIII) del Museu de Granollers", dut a terme l'any 1990 per V. Angulo, es relacionà aquesta taula amb les dues que es conserven a la parròquia de Vilanova.

ÍNDIX DE LA REVISTA LAURO NÚM.: 1 AL 9
Primera época

Monografies

- Barbany, C.; Cantarell, C. *Louro* 3: 16-28
Apunts per a l'estudi de l'arquitectura romànica al Vallès.
- Camp i Herrero, J.; Danil i Riu, J. *Louro* 7: 25-34
El casal d' Olivet.
- Fernández, M. *Louro* 2: 25-31
El Centre Catòlic i el seu antagonisme amb la Unió Liberal. 1881-1923
- Gaete i Harzenetter, R.; Galobart i Lorente, A.; Ros i Visus, X. *Louro* 5: 27-40
El laberintodot de la Calma: un amfibi de 230 milions d'anys trobat al Montseny.
- Guillamon, E.; Moreno, A. *Louro* 9: 29-39
Gallecs: un espai natural al bell mig del Vallès.
- Homs i Coromines, J. *Louro* 4: 26-41
La perspectiva demogràfica del creixement al Vallès Oriental.
- Jordana, J. *Louro* 6: 24-43
Els dilemes econòmics del Vallès Oriental.
- Planas i Maresma, J. *Louro* 1: 24-28
Dionís Puig: una vida dedicada a la recerca científica
- Pérez, P.; Tenas, M.; Ori, J. et al. *Louro* 1: 29-37
El jaciment ibèric de ca l'Ollé: una nova aportació al coneixement de l'època ibèrica al Vallès Oriental.
- Serra i Sala, R. *Louro* 8: 24-39
El TAC a Granollers o l'artesanía de fer teatre.

Arqueologia

- Bacaria, A. *Louro* 4: 12-14
Notes sobre les ceràmiques paleocristianes del Vallès.
- Estrada i Garriga, J. *Louro* 1: 6-7
El topònim ibèric de Lauro.
- Ori, J.; Tenas, M. *Louro* 1: 20-23
Darreres intervencions a la vil·la romana de can Terrés (La Garriga, Vallès Oriental).
- Panosa, M. I. *Louro* 8: 3-7
Els còlats i l'escriptura ibèrica.
- Pérez, P. i Tenas, M. *Louro* 2: 21-24
Darreres intervencions arqueològiques al Vallès Oriental.
- Pou, R.; Moril, M.; Carlls, X. *Louro* 9: 3-8
La necròpolis del Camí de can Grau.
- Sanmartí-Grego, E. *Louro* 6: 3-8
Des punyals cel·tibèrics procedents del poblat ibèric del Turó del Vent (Ulinars del Vallès, Vallès Oriental, Barcelona).
- Sunyol i Busquets, M. *Louro* 5: 13-15
Intervenció arqueològica al subsòl del campanar de l'església de Sant Esteve de Granollers.
- Vila i Bonamusa, L. *Louro* 3: 11-15
Excavació de can Tabola (Montmeló 1988).
- Vila i Bonamusa, L. *Louro* 7: 3-8
El megalitisme al Montseny.

Història

- Abril, J.M. *Louro* 8: 18-23
Carboners de la Cerdanya, el Ripollès i Almeria treballant a Montnegre al final del segle XIX.
- Aventin i Puig, M. *Louro* 7: 9-13
Propietat i possessió a la vila i al terror. Unes notícies de la societat vallesana medieval.

- Buixadera, I. *Louro* 4: 7-11
El Modernisme al Vallès.
- Cantarell, C.; Ribas, P.; Terrados, M.E. *Louro* 4: 3-6
Els pous de gel al Vallès Oriental.
- Creixell i Cabezo, R.M. *Louro* 8: 8-13
Llits policromats catalans. Estudi de tres capçals del Museu de Granollers.
- Danil i Riu, J. *Louro* 3: 3-5
Aproximació al Vallès del segle XVIII.
- Fernández García, M. *Louro* 6: 13-16
Mendicitat i Olla de Pobres al Granollers de principi de segle.
- Ferrer i Pont, J.C. *Louro* 5: 8-12
El catalanisme al Vallès Oriental: de la unitat a la divisió (1896-1905).
- Garcia i Parera, M.R. *Louro* 5: 3-7
Les cases fortes del Vallès.
- Grau, J. *Louro* 9: 14-19
La Mancomunitat de Catalunya i la seva actuació al Vallès Oriental (1914-1923).
- Ledesma i Pardo, J.; Camps i Giró, A. *Louro* 7: 14-19
Els orígens de la indústria tèxtil a Granollers (1874-1923).
- Liria, L.; Triquell, G. *Louro* 1: 8-9
Jaume Maspons i Vergés. Notes sobre un militar vallesà a la Guerra del Francès.
- Oliver Bruy, J. *Louro* 6: 9-12
La jurisdicció de Granollers a la baixa edat mitjana. Un document inèdit.
- Planas, J. *Louro* 2: 7-10
La Setmana Tràgica a Granollers.
- Rovell, M.G. *Louro* 9: 9-13
El mas Montells. Estudi d'un patrimoni familiar.(S.XIV-XVIII)
- Roma i Csanovas, F. *Louro* 3: 6-10
Canovelles entre 1930 i 1960. Estudi demogràfic.
- Roma i Csanovas, F. *Louro* 8: 14-17
Consideracions sobre l'obra de Dionís Puig. L'agricultura i el problema de l'aigua.
- Sunyol, M. *Louro* 2: 11-16
Santa Eulàlia de Corró d'Avall. Història documental.
- Terrados, M.E.; Garcia, M.R.; Barbany, C. *Louro* 1: 12-15
Organització i desenvolupament de l'activitat mercantil entorn el mercat de Granollers entre els segles XI i XVIII.

Ciència i geografia

- Arnau, J. *Louro* 9: 20-25
Falgueres més freqüents dels camps i muntanyes del Vallès.
- Bertran i Duarte, J. *Louro* 5: 16-21
L'estructura geològica del Vallès Oriental. Síntesi divulgativa.
- Bonet, M.A. *Louro* 7: 20-24
Etnobotànica de la Vall del Tenes (Vallès Oriental).
- Buch, R.; Pellicé, A. *Louro* 1: 16-19
Estudi de la climatologia de Granollers.
- Calzado Peña, J.L. *Louro* 5: 22-26
Els boscos del torrent de Fangues i del pla de llerona (Canovelles-les Franqueses del Vallès).
- Carreres, I.; Gordi, J. *Louro* 1: 10-11
Reflexions al voltant de la distribució de la renda en el Vallès Oriental.
- Gordi, J.; lloret, J. *Louro* 6: 17-20
Els espais naturals protegits, segons el PEIN, del Vallès Oriental.

Gordi, J.; Lloret, J.; Carreras, I. et al. *Lauro* 2: 5-6
Anàlisi de la mobilitat per treball entre els municipis de l'àrea de Mollet i la ciutat de Barcelona.

Montagud, E. *Lauro* 2: 17-20
L'ecologia urbana: un estudi pluridisciplinar.

Prat, N.; Rieradevall, M. *Lauro* 4: 15-18
La degradació del riu Besòs.

Museografia i restauració

Clusellas i Pagés, C. *Lauro* 6: 21-23
Eliminació de vernissos: intervencions en dues taules del Museu de Granollers.

Clusellas, C.; Garriga, S. *Lauro* 9: 26-28
Una fitxa per a l'estudi i conservació del fons del Museu de Granollers.

Permanyer, M.; Muntal, J. *Lauro* 4: 19-25
Els espais de reserva del MDG. L'adequació dels magatzems del Museu de Granollers.

Espai obert

Arrizabalaga, A. *Lauro* 4: 60-62
Els museus d'història natural, salvar què?

Arrizabalaga, A. *Lauro* 7: 44-45
El Montseny. Un debat per al futur.

Caniarell, C.; Barbany, C. *Lauro* 5: 41
Què fem del nostre patrimoni?

Cladellas, M.D.; Llobet, N.; Serra, R. *Lauro* 6: 45-46
Primeres Jornades d'Estudi del Medi.

Danli, J. *Lauro* 1: 38
L'àmbit de la història local i comarcal.

Danli, J. *Lauro* 2: 35
VII Memorial Joan Camps 1990.

Donaire, J.A. *Lauro* 7: 39-41
De la ciutat al camp: un turisme alternatiu?

Golobart, L. *Lauro* 9: 40-43
Sobre les inundacions d'octubre de 1994 al riu Tenes.

Garriga, J. *Lauro* 1: 39
A manera de balanç, tot pensant en la història.

Garriga, J. *Lauro* 9: 44-45
A l'entorn d'unes darreres aportacions sobre el bombardeig de Granollers.

Gordi, J. *Lauro* 4: 66-68
La freqüentació turística del medi natural en el Vallès Oriental.

Homs i Caromines, J. *Lauro* 3: 55-56
La Societat Catalana de Geografia presenta el curs acadèmic a Granollers amb un homenatge al Dr. Salvador Llobet.

Jonch i Cuspinera, A. *Lauro* 1: 5
Un naixement, una responsabilitat.

Jonch i Cuspinera, A. *Lauro* 2: 3-4
Argumentació de la memòria.

López i Cortijo, J. *Lauro* 8: 40-42
L'enigma de Roca-Sentella.

Montagud i Blas, E. *Lauro* 8: 43-45
Des del Centre de Documentació del Parc Natural del Montseny.

Pardo, J. *Lauro* 6: 47-49
Consideracions sobre un canvi dels models de gestió museística.

Pardo, J. *Lauro* 8: 46
Veredictes del VIIIè Memorial Joan Camps de l'Associació Cultural de Granollers.

Planas i Maresma, J. *Lauro* 6: 44
Què passa amb el premi Joan Camps?

Tenas, M.; Vila, L. *Lauro* 1: 40-41
L'arqueologia al Vallès Oriental: perspectives de futur.

Rueda Torres, J.M. *Lauro* 7: 42-43
El patrimoni cultural del Montseny.

Serra i Sala, R. *Lauro* 2: 36-39
Granollers, ciutat educadora.

Serra i Sala, R.; *Lauro* 5: 42-43
El llibre gegant.

Tintó i Espelt, L. *Lauro* 7: 35-38
L'Arxiu Municipal de Granollers. El túnel del temps.

Dossier Salvador Llobet

Estrada i Garriga, J. *Lauro* 3: 50-52
Salvador Llobet i el Centre d'Estudis de l'Associació Cultural de Granollers.

Golobart i Duran, L. *Lauro* 3: 47-49
Salvador Llobet i la seva obra editorial.

Gómez i Ortiz, A. *Lauro* 4: 63-65
El Dr. Salvador Llobet.

Gorgallo i Costa, J. *Lauro* 3: 31-34
Salvador Llobet: l'excursionista.

Jonch i Cuspinera, A. *Lauro* 3: 30
Salvador Llobet i Reverter, un home amb vocació.

Ponoredo i Clapés, J.M. *Lauro* 3: 35-37
Salvador Llobet i el Montseny.

Verde i Aldea, J. *Lauro* 3: 42-43
El Senyor Llobet i "l'Institut".

Vilà i Valenti, J. *Lauro* 3: 38-41
Salvador Llobet, universitari i investigador.

Vives i Balmaña, E. *Lauro* 3: 44-46
Salvador Llobet i Andorra.

Dossier Antoni Jonch

Arrizabalaga, A. *Lauro* 4: 55-56
Antoni Jonch i el Museu de Granollers-Ciències Naturals.

Estrada i Garriga, J. *Lauro* 4: 42-43
Recordant l'amic Jonch.

Filella, S. *Lauro* 4: 46-47
Antoni Jonch i el Zoo de Barcelona.

Icard, J. *Lauro* 4: 53-54
Antoni Jonch i l'excursionisme.

Muntal, J. *Lauro* 4: 57-59
Antoni Jonch i el Museu de Granollers.

Nos, R. *Lauro* 4: 48-50
Antoni Jonch, un enamorat de la natura.

Poluzie, L. *Lauro* 4: 51-52
Antoni Jonch i el Parc Natural del Montseny.

Terradas, J. *Lauro* 4: 44-45
Antoni Jonch i l'Escola de la Natura.

Fitxes de patrimoni

Angula i Guàrdia, V. *Lauro* 7: 59-60
Conjunt de pintures del cambril de la capella dels Sants Màrtirs de Castellterçol.

IV

Arrizabalaga, A. *Louro* 2: 45-46.
Talpa europaea (Linnaeus, 1758).

Arrizabalaga, A. *Louro* 2: 47-48.
Talpa occidentalis (Cabrera, 1907).

Arrizabalaga, A.; Bertran, J. *Louro* 6: 59-60.
Palaeoloxodon antiquus (Falconer i Cautley), 1847.

Buxadera, M. *Louro* 1: 45-46.
"Jesús troba Sant Ignasi" d'Antoni Viladomat.

Cantarell, C.; Clusellas, C.; García, M.R. *Louro* 9: 55-56.
Sant Roc (Vilanova del Vallès).

Clusellas, C.; Garriga, S. *Louro* 4: 79-80.
Daga de vela o mà esquerra.

Clusellas, C.; Garriga, S. *Louro* 7: 57-58.
Pistola de Ripoll.

Colomé, A. *Louro* 3: 62-63.
Inscripció funerària romana.

García i Parera, M.R. *Louro* 4: 77-78.
Mas Esplugues, casa troglodítica.

García i Parera, M.R.; Cantarell i Aixendri, C. *Louro* 5: 55-56.
Finestra renaixentista.

Orri, J. *Louro* 1: 47-48.
Ànfora vinària Laietana.

Orri, J. *Louro* 2: 43-44.
Collaret neolític.

Panosa, M.I. *Louro* 8: 53-54.
Càlat ibèric.

Salvador i Corros, M. *Louro* 6: 57-58.
Casa Barbey.

Stefanescu, C. *Louro* 8: 55-56.
Thaumetopoea processionea (Linnaeus, 1758).

Ressenyes

AA.VV. **Catalunya Romànica**, Vol. XVIII. El Vallès Occidental. El Vallès Oriental. Enciclopèdia Catalana, 1991. Per Ruiz i Calanjo, J. *Louro* 5: 44-45.

AA.VV. **L'home i la muntanya. Aixa núm. 5**, Museu Etnològic del Montseny, la Gubella, Arbúcies, 1993. Per Montagud i Blas, E. *Louro* 6: 52.

AA.VV. **Maiedo- Mollet, 993-1993**. Ajuntament de Mollet, 1993. Per Ribas i Garriga, P. *Louro* 7: 50-51.

AA.VV. **La transformació del Vallès Oriental**. Coixa de Catalunya, 1994. Per Jordana, J. *Louro* 7: 52-53.

AA.VV. **Història medieval, moderna i contemporània del Vallès Oriental**. Ed. Rourich, Sant Cugat del Vallès, 1994. Per Sabé, J. *Louro* 9: 48-49.

AVENTIN, M. **Vilamajor 872-1299 de la fi del sistema antic a la consolidació del feudalisme**. Ed. AUSA, Sabadell 1990. Per V. Angulo. *Louro* 2: 32.

ÀREA DE GEOGRAFIA DEL MUSEU DE GRANOLLERS **La població i el poblament al Vallès Oriental**. Ed. Rourich-Contrapunt, la Garriga 1990. Per Homs i Coromines, J. *Louro* 2: 34.

ÀREA D'HISTÒRIA I ART MEDIEVAL I MODERN-MUSEU DE GRANOLLERS **De la balma a la masia. L'hàbitat medieval i modern al Vallès Oriental**. Exposició, juny-octubre 1994. Per Planas i Maresma, J. *Louro* 8: 47-48.

ARGEMÍ, E. et al. **Estudi físic-químic de les aigües superficials de la conca del Besòs, 1985**. Treballs del MDG-CCNN 1. Ed. Museu de Granollers, 1991. Per Sadurni, J. *Louro* 3: 55.

ARQUEBISBAT DE BARCELONA FUNDACIÓ CAIXA DE SABADELL **Splendor Vallès. Art Cristià del Vallès 872-1880**. Exposició. Sabadell 1991. Per Angulo, V. *Louro* 3: 53.

BOADA, M., **Llegendes del Montseny**. Ed. C. Vallès. Figueres, 1992. Per Pascual, X. *Louro* 4: 71.

BONET GALOBART, M.A. **Etnobotànica de la Vall del Tenes (Vallès Oriental)**. Publ. de l'Abadia de Montserrat, Barcelona 1993. Per Arrizabalaga, A. *Louro* 5: 47.

CAMPS I GIRÓ, A. et al. **Granollers 1936-1939: Conflicte revolucionari i bèl·lic 2**. Ed. Oikos-Tau, Vilassar de Mar 1990. Per Planas i Maresma, J. *Louro* 3: 54.

CLUSSELLAS I PAGÈS, C. **De cant i cantaires. Recull de papers i records que fan història**. Ed. Agr. Coral Cardedeuenc, Cardedeu 1991. Per Garriga i Andreu, J. *Louro* 5: 45-46.

DANTIRIU, J. **Aixecaments populars als Països Catalans (1687-1693)**. Ed. Curial, Barcelona 1989. Per Casals, A. *Louro* 2: 33-34.

DANTI RIU, J.; RUÍZ CALONJA, J. **Castellcir (Segels X a XVIII). Origen i evolució d'un poble de la Catalunya Vella**. Ed. Rafael Dalmau, 1993. Per Planas i Maresma, J. *Louro* 6: 50.

ESTRADA I GARRIGA, J. **Granollers a l'antiguitat**. Ed. Torà. 1993. Per Pérez Martín, P. *Louro* 7: 51-52.

LÓPEZ CORTIJO, J.; CORBERA SANTANACH, F. **Montseny parc natural**. Mapa 1:25.000. Ed. Diputació de Barcelona, 1994. Per García, A. *Louro* 8: 48.

MESEGUER, M., **Núvols** (Catàleg). Museu de Granollers, Granollers 1994. Per Lascorain, J. *Louro* 9: 46.

MIQUEL, J.; TORRES, J.; CASANOVA, J.C. et al. **Helmints paràsits de carnívors silvestres a Catalunya. Particularitats de les faunes del Montseny**. Museu de Granollers, Granollers, 1994. Per Gosálbez, J. *Louro* 9: 47-48.

MUSEU DE GRANOLLERS-CIÈNCIES NATURALS, **Núvols**. Exposició, setembre-desembre 1994. Per Lascorain, J. *Louro* 9: 46.

PELLICÉ, A. **Climatologia de Granollers. L'estació meteorològica de Granollers, 1950-1991**. Treballs del MDG-CCNN núm. 2, Ed. Museu de Granollers, 1993. Per Mauri i Domènech, F. *Louro* 5: 46-47.

PLADEVALL, A. **Castellterçol. Història de la vila i el seu terme**. Ed. Eumo. Vic 1991. Per Angulo, V. *Louro* 4: 69.

PLANAS MARESMA, J. **Propietaris organitzats. Estudi de la Cambra Agrícola del Vallès (1901-1935)**. Ed. Ajuntament de Granollers, 1991. Per Garriga, J. *Louro* 4: 70.

PLANAS MARESMA, J. **Catalanisme i agrarisme. Jaume Maspons i Camarasa (1872-1934): escrits polítics**. Ed. Eumo, 1994. Per Romeu i Alemany, A. *Louro* 8: 49.

ROMA, F. **Els orígens de l'excursionisme a Granollers (1877-1936)**. Ajuntament de Granollers-Agrupació Excursionista de Granollers. Granollers, 1994. Per Planas, J. *Louro* 9: 46-47.

SANMARTÍ-GREGO, E. **Una tomba de guerrer de la primera edat del ferro trobada a Llinars del Vallès (Vallès Oriental, Barcelona)**. Treballs del MDG núm. 1, Ed. Museu de Granollers, 1993. Per Vila, I. *Louro* 6: 51.

Reculls bibliogràfics

Planas, J.; Arrizabalaga, A. **El Vallès Oriental: recull bibliogràfic. Títols publicats l'any 1992**. *Louro* 5: 48-50.

Bosch i Puchades, E.; Tintó i Espelt, I. **El Vallès Oriental: recull bibliogràfic. Tria de novetats de l'any 1993**. *Louro* 7: 46-49.

Bosch i Puchades, E.; Tintó i Espelt, I. **El Vallès Oriental: Recull bibliogràfic. Tria de novetats de l'any 1994**. *Louro* 9: 50-53.